

17.11.2003

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

19.11.2003
Ad 32, 71, 2002
OM028: 00/2002
davo

LAUSUNTO OIKEUSMINISTERIÖLLE IHMISKAUPPAA, PARITUSTA
JA PROSTITUUTIOTA KOSKEVASTA MIETINNÖSTÄ

Khs 2003-2068

Kaupunginhallitus päätti 17.11.2003 antaa oikeusministeriölle työryhmän osamietinnöstä "Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio" seuraavan lausunnon:

Helsingin sosiaalilautakunnan lausuntoon perustuen kaupunginhallitus toteaa, että Helsingin sosiaaliviraston palvelujärjestelmissä ei ole systemaattisesti seurattu ihmiskauppa, paritusta tai prostituutiota. Yksilön seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen puuttuminen - seksuaalinen hyväksikäyttö - kohdistuu kuitenkin sosiaaliviraston asiakaskunnassa yleensä kaikkein heikoimmassa tai alistetummassa asemassa oleviin naisiin tai alaikäisiin lapsiin, tyttöihin tai poikiin. Tällaisessa alistetussa, haavoittuvassa tilanteessa voivat olla mm. päihdeongelmaiset naiset sekä erityisryhmänä eräät maahanmuuttajataustan omaavat naiset. Näille ryhmille ja muillekin "riskialttiina" oleville henkilöille on löydettävä sellainen tuki- ja suojajärjestelmä, joka mahdollistaa heille ihmisarvoisen elämän. Kriminalisoinnilla voidaan osin vaikuttaa esim. maahanmuuttajataustan omaavien naisten asemaan, mutta samanaikaisesti tulee eri viranomaisten välistä yhteistyötä kehittää joustavien palvelujärjestelmien luomiseksi. Viranomaisyhteistyötä vaaditaan erityisesti silloin, kun kysymys on parituksesta ja siihen puuttumisesta. Tältä osin yhteistyökysymyksiin voidaan vaikuttaa myös kehittämällä lainsäädäntöä yhteistyön mahdollistavalla tavalla (esimerkiksi tietojen luovutus- ja saantia koskevat säännökset tai väestötietojen - osoitetiedot - luotettavuuden ja seurannan varmistaminen).

Erityisen huolestuttavana on pidettävä seksuaalisen hyväksikäytön kohdistumista alaikäisiin lapsiin. Helsingin sosiaaliviraston lastensuojelussa on tullut esiin enenevässä määrin tapauksia, joissa täysi-ikäiset miehet ovat ostaneet seksipalveluja lapsilta käyttäen hyväkseen internetin keskustelupalstoja. Näihin tapauksiin on puututtu mm. Stakesin vahvistamien uusien ohjeiden mukaisella tavalla saattamalla asia poliisiviranomaisten tutkittavaksi. Kun seksuaalinen hyväksikäyttö kohdis-

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi>

Puhelin
+358 9 1691

Faksi
+358 9 655 783

Tilinro
800012-62637

Y-tunnus
0201256-6-6
Alv.nro
FI02012566

17.11.2003

tuu alaikäiseen lapseen, on viranomaisella velvollisuus arvioida kaikki ne sosiaalihuollolliset ja kriminalipoliittiset keinot, jotka asian selvittämiseksi ovat mahdollisia ja käytettävissä. Tällaisia lapsen seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuneita tekoja tai muuta menettelyä, jolla hyväksikäytetään lapsen (tai muun henkilön) alisteista asemaa tai hänen vielä kehittymätöntä ymmärryskykyään, ei voida missään tilanteessa pitää hyväksyttävänä. Tällöin myös rikosten seuraamusten tulee olla oikeasuhteisia, jolloin vastaavalla tavalla esimerkiksi rikosten tutkintaan ja ennaltaehkäisyyn on varattava riittävät määrärahat ja muut resurssit. Kun lapsilla on jo perustuslain nojalla oikeus erityiseen suojeluun, ja lapsen asema tulee kaikessa viranomaistoiminnassa perustuslain 19 §:n mukaan ottaa huomioon, on selvää, että tällaisissa tilanteissa mm. sosiaalihuollolla ja terveydenhuollolla on erityinen vastuu omien palvelujärjestelmiensä kehittämiseen, jotta mm. lapsen asema voidaan riittävällä tavalla turvata ja hänen ongelmiinsa voidaan puuttua riittävän aikaisessa vaiheessa.

Prostituution ja parituksen ennaltaehkäisyyn voidaan vaikuttaa kriminaalipoliittisin keinoin, mutta samalla on arvioitava muitakin mahdollisuuksia, joiden avulla voidaan ehkäistä esim. internetin välityksellä ja sen avulla tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä.

Työryhmän mietinnössä esitetyt muutokset mm. seuraamusjärjestelmään sekä poliisiviranomaisten lisätyihin toimivaltuuksiin voivat osaltaan positiivisella tavalla (sekä ennakkolisesti että jälkikäteen) vaikuttaa prostituutio- ja paritusongelmaan ja ovat siten kannatettavia.

Seksuaalipalvelujen ostamiseen/myymiseen liittyviä näkökohtia

Työryhmän tulisi vielä laajemmin ja analyyttisemmin harkita ja punnita eri vaihtoehtojen seurausvaikutuksia ja niiden sosiaalipoliittisia kytkentöjä jatkotyötä varten.

Työryhmän tavoitteena on ollut parantaa mahdollisuuksia torjua ihmiskauppaa, paritusta ja prostituutiota. Työryhmän ratkaisuna on ollut mm. pyrkimys vähentää kysyntää säätämällä seksuaalipalvelujen ostaminen rangaistavaksi. Tässä yhteydessä seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta koskevaa rangaistussäännöstä kovennettaisiin. Seksuaalipalvelujen myymistä ei työryhmä kuitenkaan ehdota rangaistavaksi.

Paritusta koskevia säännöksiä uusittaisiin myös siten, että entistä laajemmin päästäisiin kiinni organisoituun prostituution tarjontaan. Tässä yhteydessä muutettaisiin myös pakkokeinolakia.

17.11.2003

Työryhmän osaraporttiinsa kirjaamat tavoitteet ovat kannatettavia. Ensisijaisena tavoitteena tulee kuitenkin olla ihmiskaupan torjuminen sekä puuttuminen organisoituun prostituution tarjontaan – paritukseen. Tältä osin rikoslain 20 luvun 9 §:n muutos yhteystietojen välittämisestä ja sen rangaistavuudesta on perusteltu. Työryhmän raportissa on todettu, että käytännössä koko prostituutio-ongelma liittyy paritukseen ja, että prostituoiduista 90 % on maahantuotettuja tai tänne tulleita ulkomaalais-syntyisiä naisia. Valtaosa koko ongelmasta näyttäisi siis työryhmän raportin mukaan liittyvän järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tällöin valittavien keinojen tulee olla oikeassa suhteessa ongelmaan, johon pyritään puuttumaan.

Kun seksuaalipalvelujen myymisen kriminalisointi tosiasiallisesti kohdistuisi pääasiassa muutoinkin alistetussa ja heikossa asemassa oleviin naisiin, ei myynnin kriminalisointia em. näkökohta huomioon ottaen voida kuitenkaan pitää oikeudenmukaisena ja perusteltuna ratkaisuna.

Työryhmä on esittänyt lukuisia esteitä seksuaalipalvelujen myynnin kriminalisoinnin osalta. Seksuaalipalvelujen ostamisen osalta voidaan luonnollisesti esittää osin samansuuntaisia esteitä, kuin myynnin osalta on nostettu esiin (esim. pelko todistamisesta, kiristämisen mahdollisuus jne.).

On tärkeää selvittää ja kuvata tarkasti ne haittavaikutukset ja ongelmat, jotka seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointi voi aiheuttaa. Työryhmän mietinnössä on tältä osin viitattu Ruotsissa esiin tulleisiin hyöty- ja haittavaikutuksiin. Nämä kokemukset tulisi ottaa jatkovalmistelussa huomioon.

Prostituutio-ongelmaa ei voida lähestyä, saati ratkaista, pelkästään kriminaalipoliittisin keinoin. Kysymys on myös mitä suurimmassa määrin yhteiskuntapoliittisesta ja sosiaalipoliittisesta ongelmasta. Siltä osin, kun kysymys on selkeästi järjestäytyneestä rikollisuudesta sekä järjestäytyneen rikollisuuden kautta ja avulla tapahtuvasta prostituutiosta, on tähän ilmiöön puututtava kaikin mahdollisin keinoin. Tällöin ei ole kyse pelkästään prostituutiosta vaan tähän prostituutioon (itse asiassa järjestäytyneeseen rikollisuuteen) liittyvästä muusta vakavammasta rikollisuudesta, kuten esim. ihmiskaupasta, huumausainerikoksista yms. Ostamisen/myymisen kriminalisointia arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös yksilön itsemääräämisoikeuteen sekä jokaisen yksityisyyttä koskevaan oikeuteen. Kysymys on mitä suurimmassa määrin arvoista ja erityisesti jokaiselle kuuluvasta oikeudesta ihmisarvoiseen ja tasa-arvoiseen elämään. Suomalaisessa yhteiskunnassa ei seksuaalipalvelujen ostamista voida pitää yleisesti hyväksyttävänä. Seksuaalipalvelujen ostamiseen liittyy ajatus seksuaalipalvelujen myyjän alista-

17.11.2003

misesta ja hänen ”hyväksikäyttämistään” pelkäänsä seksuaaliobjektina. Seksuaalipalvelujen ostamiseen ei liity normaaliin seksuaaliseen kanssakäymiseen kuuluvia tunteita tai muitakaan toisen yksilön ihmisyyden kunnioittamiseen liittyviä arvoja. Seksuaalipalvelujen ostamiseen liittyykin vahvasti negatiivisia arvostuksia ihmisten mielissä. Seksuaalipalvelujen ostaminen on suomalaisten yleisesti omaksumien arvojen vastaista.

Työryhmän mietinnössä ja toisaalta työryhmämietintöön liitetyissä eriväisissä mielipiteissä on esitetty useita sekä myönteisiä että kielteisiä seikkoja seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoinniksi. Samankaltaista hyötyanalyysiä on käyty arvioitaessa seksuaalipalvelujen myymisten kriminalisointia. Ensiarvoisen tärkeää on puuttua prostituution taustoihin ja niihin ongelmallisiin lieveilmiöihin, jotka siihen työryhmän raportinkin mukaan valtaosin liittyvät. Työryhmän esittämät rikoslain uudistukset, jotka vaikuttavat positiivisella tavalla ihmiskaupan, parituk- sen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan, ovat kaikilta osin kan- natettavia. Kaupunginhallitus toteaa, että tässä yhteydessä esim. poliis- sin toimivaltuuksia on välttämättä lisättävä.

Prostituutio-ongelmaa lähestyttäessä on kuitenkin erotettava selkeästi järjestäytynyt rikollisuus ja sen eri toimintamuodot, sekä sellainen muu prostituutio tai siihen liittyvä toiminta, johon ei liity rikoksia tai rikollista toimintaa. Tältä osin ei päällimmäisenä ole niinkään kysymys kriminaa- lipolitiikan keinojen käyttämisestä ja ongelman kriminaalipoliittisesta lä- hestymisestä, vaan asiaa on arvioitava mm. sosiaalipolitiikan ja yhteis- kuntapoliittisin keinoin ja arvoin. Tässä pohdinnassa on otettava huo- mioon paitsi edellä mainittu yksilön itsemääräämisoikeus myös hei- komman osapuolen suojaaminen ja sosiaalisten ongelmien kasaantu- minen sekä luonnollisesti ne arvot, joita haluamme yhteiskunnassam- me noudattaa.

Työryhmä on mietinnössään todennut, että uudet säännökset edellyttä- vät myös sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä ja lisäämistä pros- tituoitujen auttamiseksi ja tukemiseksi pois prostituutiosta. Työryhmä on viitannut tältä osin Palermon yleissopimukseen ihmiskauppaa kos- kevaan lisäpöytäkirjaan sekä STM:n asettaman selvityshenkilön (Sami Mahkonen) julkaistavaan raporttiin po. lisäpöytäkirjan toimeenpanosta Suomessa.

Kaupunginhallitus pitää välttämättömänä, että prostituoitujen saaminen sosiaali- ja terveystalvelujen piiriin tapahtuu mahdollisimman aikaises- sa vaiheessa. Tämä luonnollisesti edellyttää varhaisen puuttumisen mahdollistamiseksi riittävää ja tehokasta palveluista ja tukitoimista in- formointia. Kun prostituutioon liittyy lähes aina rikollisuutta ja yksilön

17.11.2003

hätää omasta ja mahdollisesti huollettaviensa turvallisuudesta, on kiinnitettävä erityistä huomiota asumispalvelujen mm. turvakotijärjestelmien kehittämiseen (vrt. tässä erilaiset todistajansuojeluohjelmat). Voi olla myös perusteltua prostituoitujen osalta kehittää sosiaalityön sisältöjä ja korostaa sen yksilöllistä antamista ainakin siinä vaiheessa, kun prostituoitu ensimmäisen kerran joutuu viranomaiskontaktiin. Sosiaali- ja terveyspalveluja järjestettäessä erityisryhmille on arvioitava myös se, miten palvelujen rahoitus on hoidettavissa. Kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan asia tulisi hoitaa valtion rahoituksella.

Edelleen sosiaalilautakunnan lausuntoon perustuen kaupunginhallitus katsoo, että työryhmän työtä tulisi edelleen jatkaa. Selvitettäväksi tulisi tällöin seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoinnin haitat ja hyödyt erityisesti ottaen huomioon Ruotsista saatavat kokemukset. Samanlaisesti on arvioitava, millä tavoin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä tulisi kehittää vastaamaan niihin tarpeisiin ja sosiaalisiin ongelmiin, joita ilmiö mukanaan tuo. Edelleen jatkotyössä olisi arvioitava, millä tavoin viranomaisten mahdollisuuksia ja velvollisuuksia yhteistyöhön voitaisiin lainsäädännössä korostaa ja mahdollistaa.

Lopuksi kaupunginhallitus pitää Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen 8.10.2003 oikeusministeriölle antamaan lausuntoon viitaten erittäin tärkeänä lainsäädännön kehittämistä siten, että paritusrikollisuutta pysyttäisiin estämään nykyistä tehokkaammin.

Lisätietoja antaa kaupunginsihteeri Olli Hari, puhelin 169 2285.

HELSINGIN KAUPUNGINHALLITUS

Ilkka-Christian Björklund
apulaiskaupunginjohtaja

Olli Hari
kaupunginsihteeri